

'Müziyenler, şanssız sanatçılardır'

FİLİZ ALI

Piyanist ve müzik eleştirmeni Prof. Dr. Filiz Ali, her yıl yayın dünyasına bir kitap kazandırıyor. Ali, babasına ait elindeki tüm belgeleri geçen yıl yayınlamak için tamamlamıştı, bu yıl Müziyen Portreleri'ni yazdı. Yıllarca akademisyenlik yapan Filiz Ali, hem kitabını anlattı, hem son tartışmaları değerlendirdi.

Filiz Ali, Müziyen Portreleri'nde (YKY), yerli ve yabancı 100'e yakın klasik müzik sanatçısını anlatıyor. FOTOGRAF: ZAMAN, ÜSAME ARI

SEVİNC ÖZARSLAN

RÖPORTAJ

'Dünyadan ve Türkiye'den Müziyen Portreleri'ni (Cem Yayınevi, 1995) yayınlamıştınız. Müziyen Portreleri'nin (YKY) ondan farkı ne?

O kitabın baskısı yıllardır yoktu. Hem o yazılardan sonra ben kaç sene daha müzik eleştirilerine devam ettim. Yazılar arasından bir seçki hazırladım. Eski portrelere bazı ilaveler yaptım. O kitap 20. yüzyıl kitabıydı. Dolayısıyla genç sanatçılara yer verememişim. Bu kitapta Zeynep Gedizlioğlu gibi benim öğrencim olan genç bir besteci de var. Bir de eski portrelerin yeniden okunmasını istiyordum. Çünkü kültürel hayatımızın en önemli eksikliği, çok değerli insanlarımızın ölümünden kısa bir süre sonra unutulmaları, ihmal edilmeleri. Hayatları boyunca yeterince kayıt da yapmamışlarsa çok yazık oluyor onlara. Çok değerli kayıtlar da kayboldu. Müziyenler diğer sanatçılardan şanssızdır.

Yazılarınızı okuyunca Türkiye'de müzik eleştirilenliğinin ne durumda olduğunu merak ettim? Liberalizmle birlikte sanatta da tanıtım çok büyük önem kazandı. Eleştiri, tanıtım, dördü. Eleştiri nedir? Bir sanat eserini, bir konseri, ele aldığınız vakit, onun teknik, yorum ve stil inceliklerini yetkin ve uzman bir dilin okura anlaşılır bir şekilde anlatabilmesidir. Bu kolay bir iş değil. Hem üslubunuz okuru sıkımayacak, hem kullandığınız teknik jargon yabancı olmayacak. Aynı zamanda sanatçıya da yönlendirecek, belki. Eleştiri derken olumsuz bir şeyden bahsetmiyorum. Eleştiri, incelemedir. Sanatçıyı mikroskobun altına koyup incelemek. Bu tür yazılar, yayın organları tarafından istenilmeye başladı.

Neden istemediler?

Gazeteler, dergiler, daha ziyade tanıtım yazısı istediler. Mesela bir festival var. Pek çok sanatçı Türkiye'ye gelecek ve konser verecek. O sanatçı hakkında yazılacak önceden yazılması istedikler. Tamam yazdık, sanatçıyı tanıttık, gayet güzel. Ama konser değerlendirmeleri gitgide azaldı.

Brahms, bir konserin orta yerinde salonu terk edince, "Niye çıkıyorsunuz, daha konser bitmedi ki"

diyorlar. Ünlü bestecinin cevabı, "Benim için bitti." oluyor. Sizin de salonu terk ettiğiniz oldu mu?

Çook... Müziyenlerin deformasyon dediğimiz kusurları oluyor, bende de var. Bir yerden sonra yorum, istediğiniz gibi değilse ya da yeterince yetkin değilse sıkılıyorsunuz. Arada bir oluyor böyle şeyler. Ama çıkmak doğru değil. Yorumcuya ayp olur, haksızlık olur. Sahnedeki insanı icra etmek için emek veren insana saygı göstermemiz lazım.

Son yıllarda ünlü klasik müzik sanatçıları geliyor Türkiye'ye. Andre Rieu, Farid Farjad gibi sanatçılar birkaç kez gelip konser verdiler, salonlar doldu. Bu konserlere ne diyorsunuz?

Her ikisi de klasik müziği popülerleştiren sanatçılar. Klasik müzik eskisi gibi konser salonuna tıkalı kalmadı, dışarı taştı, taşması gerekiyordu. Çünkü 21. yüzyıl insanın sabrı yok. Her şey bir an önce olsun bitsin, eğlenelim, gözüme güzel görünün, etraf da hoş olsun derken açık hava konserleri düzenlenir oldu. Avrupa'da, Amerika'da o kadar çok açık hava konserleri düzenleniyor ki. Benim bildiğim Amerika'da iki yer vardı yıllar önce. Hollywood'da ve Boston'da. Şimdi böyle değil, Berlin'de, Londra'da parkta binlerce kişi klasik müzik dinliyor. Klasik müziğin belirli bir kesime hıtap ettiği önyargısı kırıldı.

Müzik ilginç ve bilginiz Mozart ve Beethoven'ın ötesine neden gidemiyor peki?

Bir kere en çok onlar icra ediliyor. Her yerde duyabilirsiniz. Bizde de artık kullanılıyor. Mesela geçenlerde bir TV dizisinde fon müziği olarak Chopin çalıyorlardı. Şaşırdım. Kiş Uykusu'nda baştan sonra Schubert'in sonatından bir bölümü dinlersiniz. 19. yüzyılın sonuna kadar yaratılan eserler, insanlara çok daha yakın geliyor, hâlâ. Koskoca bir yirminci yüzyılın müziğini kabul etmedi büyük bir kesim. Çünkü o yüzyıl, sadece müzik açısından değil, insanlık açısından da büyük değişikliklere, felakete, korkunç olaylara sahne oldu. İki büyük dünya savaşı, katliamlar, ihtilaller, iç savaşlar bitmek bilmedi. Onun müziğinin Mozart, Beethoven gibi yumuşak olması mümkün değil.

Akademisyenlere söz söylemeye hakkımız yok

1128 akademisyenin imzaladığı 'Baris için Akademisyenler Bildirisi'ne edebiyat ve sanat camiasından çok destek geldi. Siz de imzacılar arasında mıydınız?

Ben hayatımda o kadar az imza attım ki... İmza atmamam desteklemediğim anlamına gelmiyor. Akademisyenlere söz söylemeye hiç hakkımız yok. Akademisyen olabilen kişiyi öpüp basımıza koymamız lazım. Üniversitelerde hoca kalmadı. Üniversiteye hoca lazım ki, bu çocuklara bir-iki bir şey öğretilsin. Çocuklar üniversiteye zaten bombos geliyor. Kendi tarihini, Osmanlı tarihini, dünya tarihini bilmiyor, coğrafya bilgisi yok. Bırak Mısır'ı İstanbul'da Taksim'i bilmeyen öğrencim vardı. AKM'yi hayatımda hiç duymamış. Topkapı Sarayı'na hiç gitmemiş, Ayasofya nedir bilmiyor. Gelmiş 21 yaşına. Ama gündelik olayları takip ediyorlar, onlar da bir kulaktan girip bir kulaktan çıkıyor.

Yıllarca akademisyenlik yaptınız, bu bil-

diri ve sonrasında gelişen olaylar size ne hissettirdi?

Sadece akademisyenler değil, aklı fikri düşüncesi olan insanların içinde bulduğumuz bu durumlara özölmeleri ve barış istemelerinden daha doğal ne olabilir? Bu bildiriyi imzalayan akademisyenlerin, bir kere düşüncelerini seslendirme hakları var. Herhangi bir şekilde haklarında kovuşturma yapılması haksızca geliyor. Kınanabilir, eleştirilebilirsin de ama suç olarak görmek hangi rejimde var.

Bildiri, 'PKK'nın eylemlerine bir şey söylemiyor, tek tarafı diye eleştirildi. Bu eleştiriler haklı mı?

PKK bir terör örgütüdür. Terör örgütü ile terör örgütünün karşısında devlet var. Devletin sorumluluğu vatandaşını korumaktır. Ölümlerin olmaması için gayret göstermesi gerekir. Eleştiri doğru ama bildirinin yayınlanması suç değil.

Babamın yazdığı mektupları yıllardır bekliyorum

Babamın yayımlanmayan bir yazısı, mektubu kaldı mı?

Kalmadı. Ama babamın baskalarına yazdığı mektuplar ortada yok. Senelerdir bir yerlerden çıksın diye bekliyorum.

Sahaf festivallerinin, fuarların en çok sorulan iki yazarı var: Sabahattin Ali ve Oguz Atay. Sizce hangi yönden günümüz insanını etkiliyorlar?

Oguz Atay çok farklı bir yazar, Sabahattin Ali çok farklı. Ama ikisi de çok samimi ve hissiyatlı yüksek. 'Ah, aynen benim gibi düşünmüş' diye okuyanlar. Oguz Atay'ı sahsen hiç tanımadım, bilmiyorum. Ama babam söz konusu olduğunda şunu söyleyebilirim: Kimselere benzemeyen tipler vardır hayatta ama çok azdır sayıları, babam da öyleydi. Mozart da kimsese

benzemiyordu.

Babamın esyalarının son durumu ne?

Artık bu kadar zaman geçti aradan, ailem istediği vakit verememişler, borcu var diye. Satıp para mı kazanacaklar gömlekten! Bir yerde olduğumu da sanmıyorum, dağılmıştır. Artık pesini bırakıp bu işlerin. 2002'den bu yana mediate Sabahattin Ali hakkında CHP milletvekilleri Kemal Anadol ve Mustafa Gazalci tarafından verilen bütün soru önermeleri AKP tarafından reddedildi. Ümidim yok devletten artık. Vaktiyle Kırklareli Adliyesi'ndeki dosyaları istemistik. Su bastı filan dediler. Ya su basıyor, ya da yangın çıkıyor, o dosyalar bulunmuyor. Ateş düştüğü yeri yakıyor. Kimin başına geldiyse böyle bir olay, o isyan ediyor sadece. Yanındaki etmiyor.